

Sagbladet 24/12-34

Oxfordbevegelsen.

Av N. CHR. BRØGGER

Det er alltid lett å angripe nye bevegelser. Folk er av naturen nokså konservative og gjør gjerne narr av nye tanker og ideer uten engang å ha gjort sig den møie å sette sig ordentlig inn i dem. Dette gjelder nye bevegelser, ikke ellers.

Ikke så med Oxford-bevegelsen, man kan ikke benytte dette argument mot en kritikk av den. Den inneholder ingen nye tanker, ingen nye ideer. Den har følgelig vunnet sig en rekke tilhengere, for størsteparten nettop blandt de konservative. Og den likesom nazismen drar

fordel av den ånds-tretthet som i de aller siste år er blitt et slikt fremtredende trekk ved den europeiske sivilisasjon, — tretthet og lede ved nye fremskritt, nye tanker, nye intelligensprøver, — tilbake til de gamle tilstander, til hjemmet og gud, til autoriteten, til autoritetstroen. Folk som slutter sig til nazismen såvel som til Oxfordbevegelsen gir sig inn under en absolutt autoritet, under en fører (Hitler — guidance). De slipper å tenke, — ja ikke alene slipper, de får ikke lov til å tenke mer. Ikke tenke, men adlyde, — i nazismen der Führer, i Oxfordbevegelsen den «indre» stemme, den hellige ånd.

Flere radikale aviser har med full føie pekt på de mange usympatiske trekk som i det ytre kleber ved Oxfordbeve-

gelsen, og det er ingen grunn til å opholde sig lenge ved dem her. De springer bare så altfor lett i øinene, — det tåpelige smil og den ukalte munterhet hos disse menn når de vet at der finnes noe som heter White-chapel og grenseløs nød; den overordentlig lettkjøpte syndsforlatelse — en synd er tilgitt når den er bekjent; den klare fornektelse av fornuftens evne til å lede et menneske (er gud så liten at menneskene må gjøre sig enfoldige for at han skal ta sig stor ut i sammenligning med dem?); den økonomiske uavhengighet som kreves av et menneske for å kunne bli Oxford og hygge sig i peiskroken på Norges dyreste hoteller, — som altså kreves for at et menneske skal kunne finne gud. Av den grunn er bevegelsen med rette

blitt kalt en overklassebevegelse, det er en velfrisert Jesus i smoking som tilbes. Ennu et lite tiltalende ytre trekk ved bevegelsen er dens forsiktige for-dømmelse av den normale seksualitet og dens ubevisste begunstigeelse av det inverterte sjelsliv, «kameratskapet»; unge menn, kamerater, collegefeller, går og bekjenner for hverandre og vrenger sig ut og inn for hverandre og finner gjensidig syndernes forlatelse; unge kvinner bekjenner under tårer sine synder for hverandre og finner hverandre i en felles tårevetet venninnkjærlighet.

— Virkeligere enn dette er det å se på bevegelsens indre verdi, på dens ideologi. Det er det som avgjør om den bare er en døgnflue, eller om den virkelig har noe varig å gi.

Jeg vil her forutskikke den bemerkning at jeg ikke er ateist. Man skal nemlig ikke kunne avfeie denne artikkel ved lettkjøpt å konstatere at den er skrevet ut fra ateistiske synspunkter. Det er den ikke, tvert imot. Nettop min dype respekt for alle store religiøse opplevelser, deres ideologi og indre verd, har gjort at jeg som mange andre føler mig ille berørt av den

overfladiske similireligion som Oxfordbevegelsen representerer.

Det er ingen høireist og streng, ingen kosmisk gud som står bakom Oxfordbevegelsen. Det er en gud i menneskeskikkelse, ingen Jahve, ingen Kristus. Hvem kan tro at gud lar sig tilfredsstille av lette bekjennelser, hyggelige samtaler, god mat og reiser i fremmede land! Hvilken gud måtte det være, at han med glede så på at han blev tatt til inntekt av en foretag-som amerikaner, som (etter hvad man forstår av hans egne utsagn) intet har forsaket, intet lidt, intet gjennomlevet, ingen innsats har gjort, men som har oppfunnet en koselig liten overklassegud som ser sløvt, stort og overbærende på fenomener som krig, nød og arbeidsløshet! Hva hjelper det å sette op fire absolutter, når man samtidig erklærer at de ganske visst er umulig å leve efter, — med andre ord at det ikke kan

legges noen noe særlig til last om han ikke gjennomfører dem! Til hvad nytte å stille op et ideal, når man samtidig i all stillhet beroliger sig med at det er ganske uopnåelig!

Hvor blir da innsatsen, hvor blir korsets Kristus, hvor blir lidelsen, innfølingen og den aldri sluttende kamp for å nå det høieste? Hvor blir den mektige, krevende moralske styrke som ligger i et absoluttbud, i et absolutt ideal? Hvor blir Brand-skikkelsen av, intet eller alt-tesen, som må bli følgen av de fire veldige absolutter som Oxfordbevegelsen stiller sig, hvis de da ikke skal falle til jorden som tomme ord. Hvor blir forsagelsen, — å gi bort alt sitt gods, ta korset op og følge Kristus? Hvor blir bergprekenen av, som jo skal være Oxfordbevegelsens grunnlag? Borte, borte. Har aldri vært der. Og dog tør disse mennesker selv kalle sig med det mest dyrekjøpte og vanskelige navn, som bare uhyre få har

rett til å bære: en kristen.

De resultater bevegelsen kan peke på er derfor også såvidt jeg kan forstå ytterst små. De er mest selvtilfredshet den gir menneskene, selvforfølelse og fred og ro i egen ufullkommenhet. De får avlad for sine synder når de står op og bekjenner, og det er ikke så fælt farlig om de begår dem igjen. Det er en koselig Oxfordgud som passer på, og han er slett ikke så streng. Konferer prosten Sparres kristendom i Kiellands romaner, — prosten Sparre og hans berømte patentfilt. Dette patentfilt har Oxfordbevegelsen tatt op igjen, og derfor har den vel vunnet en såpass stor utbredelse. Den krever nemlig i virkeligheten så lite av sine tilhengere, — det vil si: den krever i navnet alt, men Herregud, alt kan jo ingen gi, så det er ikke så farlig ment, tilføier den i all stillhet. Det er dens ideologi, — om man da tør kalle dette for en ideologi. Et absolutt som der gis dispensasjon for, er in-

tet absolutt, ingen idé, intet ideal.

Dertil er den religiøse «forklaring» som Oxford bekjenner sig til alt for enkel, alt for enfoldig, alt for tidsnær og snild. Det er ingen evighet i den, ingen veldig horisontløs storhet som det må være over enhver mektig religiøs bevegelse. Oxford er stuevarm og godslig. Når man ser på de senere års religiøse bevegelser, må man si at Oxford både etisk og estetisk ligger umåtelig langt under Krishnamurtis lære. Den selvtilfredshet og ro som Oxfordbevegelsen kan meddele et menneske er etter min mening en overfladisk og svært foraktelig ro.

Jeg vil i den forbindelse citere noen linjer fra den store og dypt religiøse engelske dikter William Blake, fordi det han sier med noen betydningsløse forandringer så utmerket godt lar sig anvende på Oxfordgruppen og dens skaper og leder Frank Buchman. Blake hadde en strålende stil; og han kunde utforme en dyptgående og tankemesig religiøs kritikk som meget få andre.

«Jeg har alltid funnet at engler er så innbilske å betrakte

sig selv som de eneste kloke. Og dette gjør de med en frekk selvtilitt, som kommer av overfladiske overveielser.

Således skryter Frank Buchman av at hvad han sier er nytt (at han representerer en religiøs verdensrevolusjon), skjønt det bare er som en innholdsfortegnelse eller et register til allerede utgitte bøker, allerede tenkte tanker.

En mann førte en apekatt med sig og viste den frem, og fordi han selv var bare en liten smule klokere enn apekatten, blev han innbilsk og anså sig selv for meget klokere enn syv menn tilsammen.

Således er det med Buchman: Han blotter prestenes livsfjernhet og avslører noen ateister og hyklere, slik at han til sist biller sig inn at alle de andre er nok så fromme og snilde, og at han selv er den eneste på jorden som noensinne sprenget et nett.

Men hør nu en enkel kjensgjerning: Buchman har ikke sagt en eneste ny sannhet, og hør en annen: Han har sagt alle de gamle usannheter.

Og hør nu grunnen. Han ferdes blandt engler, som alle er fromme, og ikke blandt djevler, som hater all religion, for dette

er ham umulig som følge av alle hans lettkjøpte idéer.

Derfor er Buchmans lære bare en gjentagelse av en mengde overfladiske meninger og en fordømmelse av de mer høittravende, — men utover dette intet.»

Og til avslutning vil jeg citere en bemerkning av Lao-tse (ca. fjerde århundre før Kristus), som når man tenker på Oxfordbevegelsen og dens tilhengere i det herrens år 1934 etter Kristus, tydelig synes å vise at hvis verden er gått noen vei siden denne store religiøse tenkers levetid, så er det i hvert fall ikke fremover. Hans bemerkning er som rettet mot Oxfordianerne idag, og mot dem som ser på dem med en viss ærefrykt:

«Hvor stor forskjell er det vel på et jah og et ah? Og hvor stor forskjell er det vel på de dannede og de udannede i deres stilling til den kunstig tilegnede høiere viden? «Hvad andre har respekt for, må nødvendigvis være respekt verd.» I sannhet, tåpeligheten er ennu ikke nådd halvveis mot sin kulminasjon!

Utilstrekkelig troskap høster utroskap. Du må dele alle li-

vets kår, hvis du vil ha del i evighetens og altets liv.»

Kan Oxfordbevegelsen for noen mennesker være et springbrett inn til den virkelige religion, er det godt. I sig selv er den det ikke.

N. Chr. Brøgger.